

Кравченко М. В.

аспірант

*Національного університету біоресурсів
і природокористування України*

Kravchenko Mykola

Postgraduate Student

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ АГРОХОЛДИНГІВ ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ЕЛЕКТРОННИХ ГРОШЕЙ

Анотація. У статті розглянуто облік і внутрішній контроль міжнародних розрахунків агрохолдингів з е-грошима. Показано, що активне використання е-грошей у зовнішньоекономічній діяльності аграрних підприємств супроводжується появою нових ризиків, а також формує потребу в трансформації традиційних облікових процедур. Обґрунтовано виокремлення е-грошей як об'єкта обліку й запровадження нових субрахунків. Висвітлено проблеми контролю: нерегламентованість, неуніфікованість процедур, відсутність інтеграції з платіжними платформами. Запропоновано трирівневий контроль, електронний реєстр транзакцій і картки доступу. Рекомендовано інтегрувати ERP-системи з модулями контролю для забезпечення прозорості ЗЕД. Узагальнено методичні підходи до обліку е-грошей в аграрних холдингах як цифрового активу та надано практичні рекомендації щодо оновлення облікової політики, автоматизації процесів і посилення контролю у цифровому середовищі.

Ключові слова: агрохолдинг, міжнародні розрахунки, електронні гроші, е-гроші, облік, валютні операції, контроль, цифровізація, платіжні платформи.

Вступ та постановка проблеми. Сучасні умови функціонування аграрного сектору України характеризуються інтенсифікацією зовнішньоекономічної діяльності, зростанням обсягів експорту агропродукції та посиленням інтеграційних процесів із міжнародними ринками. Відтак міжнародні розрахунки виступають важливою складовою фінансово-господарської діяльності агрохолдингів – великих виробничо-комерційних об'єднань, які здійснюють значну частину валютних операцій держави. Ефективне ведення міжнародних розрахунків забезпечує стабільність валютних надходжень, формує фінансову стійкість підприємств та зміцнює конкурентні позиції на глобальному ринку.

В умовах стрімкого розвитку цифрових технологій та глобалізації платіжної інфраструктури особливого значення набуває використання електронних грошей як інноваційного засобу розрахунків. Застосування електронних грошових інструментів у міжнародних транзакціях дозволяє агрохолдингам скоротити час розрахунків, мінімізувати транзакційні витрати та підвищити безпеку фінансових операцій. Однак такий формат розрахунків зумовлює низку нових викликів для системи бухгалтерського обліку та контролю, пов'язаних із необхідністю адаптації облікових та контрольних процедур до цифрового середовища, інтеграції нових платіжних інструментів у рахункову систему підприємств та забезпечення належного рівня внутрішнього контролю.

Відсутність уніфікованих підходів до синтетичного обліку електронних грошових розрахунків,

обмежена регламентація відповідних операцій у нормативному полі України, а також зростаючі ризики шахрайства й технічних збоїв вимагають глибокого наукового осмислення проблеми. Саме тому дослідження особливостей організації обліку та контролю міжнародних розрахунків агрохолдингів із використанням електронних грошей є вкрай актуальним у контексті забезпечення прозорості та надійності фінансових операцій суб'єктів аграрної галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням особливостей обліку та контролю операцій з електронними грошима присвячено значну увагу науковців в сучасній фазовій літературі, зокрема в працях А. Кошіль та Л. Мельянкової [1], О. Мінца та П. Сідельова [2], А. Стовпової [3]. Існують окремі напрацювання і в контексті агробізнесу та використання електронних грошей, серед яких особливої уваги заслуговує дослідження І. Ксьонжика, Г. Мацьківа та Н. Райтера [4]. Однак, в сучасних умовах трансформації зовнішніх ринків питання обліку та контролю міжнародних розрахунків агрохолдингів із використанням електронних грошей потребують актуалізації та систематизації.

Метою дослідження є обґрунтування теоретичних і практичних засад синтетичного обліку та контролю міжнародних розрахунків аграрних холдингів, що здійснюються з використанням електронних грошей, із визначенням напрямів удосконалення рахунків фінансового обліку та процедур внутрішнього контролю.

Результати дослідження. У процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності агрохолдинги

стають активними суб'єктами міжнародних фінансових розрахунків, що супроводжуються високим рівнем валютних ризиків, зростанням транзакційної складності та потребою в ефективному обліково-контрольному супроводі. Міжнародні розрахунки в аграрному секторі традиційно здійснюються в іноземній валюті через банківські канали, однак останнім часом спостерігається суттєве зростання частки електронних форм платежів. Залучення електронних грошових засобів (е-грошей), таких як передплачені цифрові інструменти, електронні гаманці, системи мобільного банкінгу тощо, зумовлює трансформацію не лише платіжних моделей, але й облікової парадигми зовнішньоекономічних операцій.

У вітчизняній системі бухгалтерського обліку аграрних підприємств досі відсутня єдина концептуальна модель синтетичного обліку розрахунків з використанням електронних грошей, зокрема в розрізі міжнародної торгівлі. Наявна практика засвідчує фрагментарне застосування окремих субрахунків до рахунку 31 «Рахунки в банках» або 33 «Інші кошти» для відображення надходжень в електронній формі, однак нормативне закріплення таких підходів залишається недостатнім [5]. На нашу думку, це вимагає розроблення окремої методики бухгалтерського супроводу електронних міжнародних розрахунків, що враховувала б як валютно-ризиковий компонент, так і специфіку цифрової форми активу.

Водночас, класифікація розрахункових операцій в агропродовольчому експорті, яка раніше базувалася переважно на банківських переказах, інкасо та акредитивах, нині має бути розширена за рахунок електронних платіжних сервісів. У цьому контексті виникає потреба в запровадженні нових підходів до визнання, оцінки, обліку та контролю електронних грошових активів, особливо в умовах багатовалютних контрактів та багаторівневої участі агрохолдингів у ланцюгах постачання. На нашу думку, для узагальнення інформації про електронні грошові розрахунки, що здійснюються за зовнішньоекономічними контрактами, доцільно створити окремий субрахунок до рахунку 33 «Інші кошти», наприклад, «337 – Електронні гроші на платіжних платформах» або «338 – Електронні валютні активи», які б дозволяли здійснювати аналітику за видами е-грошей, валютами та контрагентами.

Крім того, важливою передумовою належної організації обліку є правове визнання електронних грошей як повноцінного грошового активу. Закон України «Про платіжні послуги» [6], а також постанова НБУ №137 від 10.11.2021 р. [7] визначають е-гроші як одиниці вартості, що зберігаються в електронній формі та приймаються для здійснення платежів, прирівнюючи їх до грошових коштів для цілей фінансового обліку. Утім, навіть за наявності такого нормативного підґрунтя, типові кореспонденції рахунків у контексті міжнародних розрахунків із використанням е-грошей залишаються нерозробленими, що створює прогалину у методичному забезпеченні обліку аграрних холдингів.

Міжнародний досвід засвідчує поступову уніфікацію регулювання ринку електронних грошей.

Зокрема, у країнах ЄС запроваджено Директиву 2009 / 110 / ЄС про електронні гроші, яка містить положення про ліцензування установ, порядок емісії, зберігання та бухгалтерського супроводу таких засобів платежу [8]. Натомість в Україні поки що відсутній стандарт бухгалтерського обліку, який би безпосередньо регулював операції з електронними грошима в міжнародному контексті. З огляду на це, пропонується розробити спеціалізований галузевий методичний документ (на рівні рекомендацій Мінагрополітики або Мінфіну), що регламентував би облік і контроль таких операцій у суб'єктів господарювання.

Зважаючи на те, що агрохолдинги оперують великими обсягами фінансових потоків у декількох валютах і через різні платформи (SWIFT, PayPal, Wise, SEPA, тощо), принципово важливо інтегрувати засоби електронного контролю (audit trail) у процедури бухгалтерського контролю. Це дозволить забезпечити прозорість операцій та знизити ризики фінансових зловживань. У межах бухгалтерської системи необхідно посилити роль аналітичного обліку, зокрема, впровадити автоматизовану реєстрацію транзакцій у розрізі платформи, коду країни контрагента, юридичного статусу операції (резидент / нерезидент), що відповідає міжнародним стандартам внутрішнього контролю [9].

Таким чином, теоретико-методологічна основа обліку міжнародних розрахунків агрохолдингів із використанням електронних грошей має бути переглянута з урахуванням поточних трансформацій фінансового середовища. У межах запропонованої концепції необхідно:

- визначити е-гроші як окремий клас об'єктів синтетичного обліку;
- деталізувати застосування рахунків обліку валютних і електронних активів;
- розробити типові бухгалтерські проведення;
- уніфікувати підходи до контролю цифрових транскордонних платежів.

Упровадження цих підходів сприятиме посиленню обґрунтованості фінансової інформації в аграрних холдингах, підвищенню рівня надійності звітності та прозорості зовнішньоекономічної діяльності.

У контексті аграрної економіки міжнародні розрахунки мають виразно валютний та багатоканальний характер. Агрохолдинги, здійснюючи значні обсяги експорту, реалізують продукцію переважно в іноземній валюті, що обумовлює необхідність ведення валютного обліку та контролю відповідності валютних надходжень умовам контрактів. Поряд з класичними безготівковими розрахунками через банківські канали все більшого поширення набуває використання електронних платіжних засобів, зокрема в системах Swift, SEPA, PayPal, Wise, що вимагає оновлення методології синтетичного обліку та перегляду організації документообігу.

У міжнародних розрахунках особливе значення має правильне визначення дати визнання доходу, курсових різниць, класифікації активів та зобов'язань за резидентністю та валютою операцій.

Також критично важливим є облікове розмежування електронних грошей та валютних коштів, оскільки на практиці вони перебувають у різних інформаційно-облікових середовищах, мають різну юридичну природу та вимоги до контролю.

Закон України «Про платіжні послуги» (ст. 16) прямо передбачає обов'язок платіжної установи формувати електронні документи при кожній транзакції з електронними грошима, які мають юридичну силу первинних документів [6]. У разі участі агрохолдингів у міжнародних платежах через платіжні системи, підтверджуваними документами виступають:

- електронні квитанції платіжних платформ (інвойси, перекази, скріншоти платіжних подій);
- договір на використання е-грошей або рахунку в системі;
- банківські або платіжні витяги (statement of account) із зазначенням коду транзакції, суми, валюти, країни контрагента.

Оскільки вітчизняні стандарти документообігу не регламентують визнання таких документів окремо, рекомендується внутрішнім положенням підприємства затверджувати перелік електронних первинних документів, які мають бухгалтерську силу, з посиланням на ст. 9 Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» [10].

Облік міжнародних розрахунків традиційно ведеться на рахунках класу 3, зокрема рахунку 312 – «Поточні рахунки в іноземній валюті» – для коштів на валютних банківських рахунках; 362 – «Розрахунки з іноземними покупцями» – для фіксації дебіторської заборгованості; та 681 / 682 – для кредиторської заборгованості перед нерезидентами [5].

Однак на практиці електронні гроші не завжди зараховуються на банківські рахунки в класичному розумінні – вони обліковуються на електронних платформах (гаманцях), де обмежена можливість прямого виведення в готівку або на поточні рахунки. Саме тому виникає потреба у створенні окремих синтетичних рахунків для їх обліку (табл. 1).

Ці рахунки можуть бути інтегровані в систему фінансового обліку за аналогією до рахунків 33 і 34. Крім того, для гнучкої аналітики пропонується ведення субрахункової деталізації за:

- платіжними платформами (PayPal, Wise, Revolut тощо);

- видами валюти;
- країнами контрагентів;
- юридичним статусом транзакції.

За використання запропонованих рахунків, бухгалтерські кореспонденції можуть мати вигляд:

1. зарахування е-грошей від нерезидента за продажу продукцію: із Дт 338 «Е-гроші в іноземній валюті» в Кт 702 «Дохід від реалізації продукції»;

2. перерахунок е-грошей у гривневий еквівалент на дату балансу: із Дт 339 «Резерв переоцінки е-грошей» в Кт 744 «Дохід від неопераційної курсової різниці» (якщо курс зріс) або із Дт 974 «Втрати від неопераційних курсових різниць» в Кт 339 «Резерв переоцінки е-грошей»;

3. зарахування е-грошей на валютний рахунок у банку: із Дт 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» в Кт 338 «Е-гроші в іноземній валюті».

Електронні гроші, відповідно до МСБО 7 «Звіт про рух грошових коштів», визнаються як еквіваленти грошових коштів, якщо мають високу ліквідність, легко конвертуються у готівку та не піддаються значному ризику зміни вартості. У зв'язку з цим вони мають відображатися у статті «Грошові кошти та їх еквіваленти» у балансі (форма №1), за умови наявності функціональної можливості перерахування на банківські рахунки протягом короткого строку [11].

У Примітках до фінансової звітності (форма №5) рекомендується зазначати окремо залишки електронних грошей, з розподілом за видами валют, платформами та з обов'язковим розкриттям методики оцінки курсових різниць. Таке розкриття сприятиме підвищенню прозорості фінансової інформації та відповідатиме вимогам МСФЗ щодо повноти і порівнюваності показників.

Система внутрішнього контролю в аграрних холдингах, що провадять зовнішньоекономічну діяльність, стикається з численними викликами у сфері міжнародних розрахунків, зокрема в умовах динамічного впровадження електронних платіжних інструментів. Основною проблемою є обмежена уніфікація процедур бухгалтерського контролю електронних грошових потоків, що циркулюють поза межами традиційної банківської інфраструктури.

Чинна нормативна база, зокрема Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність»

Таблиця 1

Рахунки обліку електронних грошей

№ рахунку	Назва	Облікове призначення
337	Електронні гроші в національній валюті	Відображення е-грошей, номінованих у гривні, зокрема для внутрішніх розрахунків
338	Електронні гроші в іноземній валюті	Облік надходжень у валюті (USD, EUR, PLN тощо) через електронні платформи
338.1	PayPal	Аналітика за платформами
338.2	Wise	
338.3	Revolut	
339	Резерв переоцінки е-грошей	Облік курсових різниць у результаті зміни валютного курсу при зберіганні е-грошей

Джерело: складено автором

[10], передбачає зобов'язання підприємств формувати внутрішню політику з обліку та контролю, однак в агрохолдингах із мультифункціональною структурою така політика нерідко є надто загальною, не адаптованою до особливостей міжнародних розрахунків з е-грошима.

Отже, слабкі місця контролю включають:

- відсутність внутрішніх регламентів для обліку е-грошей на платформах типу PayPal, Stripe, Revolut;
- недостатню інтеграцію бухгалтерських систем з платформами міжнародних платежів;
- неформалізовані процедури верифікації валютних операцій;
- брак фіксації відповідальних осіб за обробку платіжних подій у бухгалтерському обліку.

Усе це вимагає впровадження внутрішньої облікової політики, яка б чітко регламентувала порядок контролю розрахунків в електронних грошах, з визначенням осіб, відповідальних за їх визнання, оцінку, бухгалтерське відображення та перевірку обґрунтованості операцій.

Застосування електронних платіжних засобів у міжнародних розрахунках агрохолдингів супроводжується низкою ризиків, які прямо впливають на достовірність бухгалтерської інформації. Найпоширенішими серед них є:

- технічні ризики, пов'язані з доступністю платіжної платформи, втратами ключів доступу, дублікатами транзакцій;
- валютні ризики, які виникають унаслідок волатильності обмінного курсу під час переоцінки е-грошей;
- ризики шахрайства – здійснення підроблених або несанкціонованих переказів;
- рівень прозорості документів – через відсутність традиційних банківських підтверджень складно провести аудит або верифікацію операції.

Важливо враховувати також юрисдикційні ризики, адже не всі міжнародні платіжні системи підпадають під регулювання НБУ. Наприклад, PayPal або Stripe, що використовуються українськими агрохолдингами для розрахунків із клієнтами з ЄС і США, не є офіційно зареєстрованими платіжними установами в Україні.

З метою зниження зазначених ризиків та оптимізації системи контролю використання електронних грошей в міжнародних розрахунках агрохолдингів доцільно:

- здійснювати щоденну звітку залишків на е-гаманцях із бухгалтерськими даними;
- проводити ретроспективну перевірку первинних документів та ідентифікаторів транзакцій;
- обмежити доступ до платіжних систем через дворівневу аутентифікацію;
- використовувати внутрішній реєстр електронних операцій, що зберігається в обліковій системі підприємства.

Контроль операцій з електронними грошима доцільно розглядати у трьох часових площинах. Попередній контроль передбачає перевірку правомірності укладання зовнішньоекономічного контракту,

включення в нього умов оплати е-грошима, оцінку платоспроможності контрагента та законності використання платіжної платформи. На цьому етапі важливо перевірити відповідність договорів вимогам валютного регулювання [12] та наявність дозволу на зовнішньоекономічну діяльність.

Поточний контроль має бути інтегрований у бухгалтерське середовище – зокрема, через автоматизоване виявлення невідповідностей між очікуваними та фактичними надходженнями, підтвердженням платежів та записами в реєстрах. Рекомендується встановити в системі обліку алгоритм звірки е-грошей за кодами транзакцій та валютними курсами, які діють на дату надходження.

Наступний контроль здійснюється службами внутрішнього аудиту або головним бухгалтером і охоплює аналіз правильності класифікації е-грошей, точності відображення курсових різниць, повноти аналітичного обліку та відповідності статей звітності реальному грошовому потоку. На цьому етапі застосовуються регресивні контрольні процедури – перехресна перевірка між бухгалтерськими записами, банківськими та електронними виписками [1].

Ефективне впровадження контролю за операціями з електронними грошима в міжнародних розрахунках агрохолдингів потребує якісного розширення аналітичної складової бухгалтерського обліку. У цьому контексті доцільним є формування спеціалізованих аналітичних реєстрів, які забезпечували б фіксацію ключових параметрів транзакцій. Йдеться, зокрема, про необхідність документування назви платформи, країни її реєстрації, виду валюти, типу електронного гаманця, ідентифікатора кожної операції, суми в іноземній валюті з відповідним гривневим еквівалентом, курсу НБУ на дату здійснення транзакції, а також податкового статусу операції з точки зору ПДВ.

Запровадження таких реєстрів дає змогу забезпечити комплексну внутрішньогосподарську аналітику електронних розрахунків, що, у свою чергу, підвищує ефективність контролю за фінансовими потоками. Зокрема, це дозволяє детально відстежувати структуру валютних надходжень, динаміку використання електронних платіжних засобів у часовому вимірі, а також обсяг зовнішньоекономічних розрахунків у розрізі контрагентів-нерезидентів. Таким чином, зазначений підхід не лише поглиблює інформаційну наповненість облікової системи, а й формує підґрунтя для системного управлінського контролю цифрових платіжних операцій аграрних холдингів.

Додатково пропонується використовувати елементи контрольних карток для працівників, що мають доступ до електронних гаманців. Ці картки мають містити логін, дату входу, суму, валюту, напрям транзакції, ідентифікаційні ознаки операції – що дозволяє формувати audit trail відповідно до вимог міжнародних стандартів контролю [9].

З огляду на вищенаведене, можна стверджувати, що в умовах цифровізації розрахунків і транснаціоналізації агробізнесу, внутрішній контроль електронних розрахункових операцій повинен бути

концептуально переглянутий – із переходом від епізодичного аудиту до інтегрованої системи управлінського контролю в обліковому середовищі.

Практика обліку електронних грошей у великих агрохолдингах України виявляє ряд системних проблем, що обмежують ефективне відображення таких операцій у бухгалтерському та контрольному середовищі. Насамперед, у більшості підприємств відсутнє чітке методичне розмежування між електронними грошима, що зберігаються на банківських рахунках, і тими, які обслуговуються через сторонні платіжні платформи. В обліковій системі електронні транзакції часто відображаються як звичайні валютні надходження, без урахування специфіки таких засобів як немиттєво ліквідних або потенційно ризикових [4].

Також спостерігається фрагментарність застосування аналітичного обліку, що не дозволяє аграрним холдингам забезпечити достатній рівень прозорості міжнародних платежів. Особливо критичною є відсутність єдиних підходів до фіксації курсових різниць за е-грошима, які не обслуговуються банками-резидентами, а також обмеження можливостей аудиту через недоступність повної історії транзакцій на платформах, не інтегрованих з ERP-системами. Водночас законодавство України поки що не передбачає конкретної типології рахунків бухгалтерського обліку для таких операцій, що створює нормативно-методичну прогалину.

З метою розв'язання вказаних проблем пропонується запровадження оновленої структури синтетичних рахунків для відображення електронних грошей у зовнішньоекономічних операціях аграрних холдингів. Така структура повинна враховувати валютний фактор, джерело надходження (платіжна платформа), а також облікові події, пов'язані з переоцінкою та конвертацією е-грошей. Впровадження вказаної структури рахунків (табл. 1) дозволяє забезпечити прозорість та деталізацію руху електронних коштів у зовнішньоекономічній діяльності, а також підвищити якість облікової інформації для управлінських рішень [2].

Покращення внутрішнього контролю за міжнародними операціями з е-грошима має ґрунтуватися на поєднанні нормативного, інформаційного та аналітичного підходів. Передусім доцільно встановити обов'язковий електронний аудит операцій, які здійснюються поза банківською системою, з використанням автоматизованого журналу обліку транзакцій (audit trail) та цифрових контрольних карток.

Крім того, рекомендується затвердження внутрішнього регламенту бухгалтерського визнання е-грошей з деталізацією процедур перевірки достовірності первинних документів, автоматичного розрахунку курсових різниць та щомісячного звіряння залишків у розрізі платформ і валют. Ефективним кроком стане створення централізованої облікової групи в структурі холдингу, яка відповідатиме за узгодження транскордонних платіжних операцій і взаємодію з платформами-партнерами [3].

Загальною тенденцією розвитку обліку міжнародних розрахунків в аграрному секторі є поступове

впровадження ERP-рішень, здатних інтегрувати платіжні інтерфейси з бухгалтерськими модулями. Використання таких систем як SAP Business One, Microsoft Dynamics 365 або Odoo дозволяє автоматично імпортувати транзакції з платіжних платформ у реєстри синтетичного й аналітичного обліку, забезпечуючи точність, своєчасність і повноту даних.

На нормативному рівні доцільним є розроблення галузевого стандарту (рекомендації Мінагрополітики або Методичних рекомендацій Мінфіну) щодо цифрового обліку зовнішньоекономічних операцій з е-грошима, який передбачатиме мінімальні технічні та облікові вимоги до систем автоматизації та звітності.

У перспективі повноцінна цифровізація дозволить реалізувати модель безперервного контролю (continuous control monitoring, CCM) – тобто контроль у реальному часі, що базується на цифровому сліді операцій. Такий підхід істотно зменшить ризик викривлення фінансової інформації, дозволить оперативно виявляти відхилення та забезпечить дотримання вимог валютного та податкового законодавства в межах міжнародної діяльності аграрних підприємств.

Висновки. У ході проведеного дослідження було доведено, що сучасна зовнішньоекономічна діяльність агрохолдингів потребує переосмислення традиційних підходів до обліку та контролю міжнародних розрахунків, зважаючи на активне впровадження електронних грошових засобів у платіжну інфраструктуру. Встановлено, що електронні гроші виступають не лише інструментом прискорення транзакцій, а й новим об'єктом бухгалтерського обліку, який вимагає адаптації синтетичних рахунків, оновлення документальних процедур та впровадження цифрових форм контролю.

На основі теоретико-методологічного аналізу запропоновано концепцію вдосконалення обліку е-грошей у міжнародних розрахунках аграрних підприємств. Зокрема, обґрунтовано необхідність створення нових субрахунків синтетичного обліку (337, 338, 339), які дозволяють диференційовано відображати операції з електронними коштами за валютою, платформами та характером транзакцій. Визначено типовий алгоритм бухгалтерських проведення із урахуванням курсових різниць, переказу е-грошей на валютні рахунки, а також переоцінки залишків за станом на дату балансу.

Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні структурованої моделі обліку міжнародних розрахунків агрохолдингів з використанням е-грошей як самостійного об'єкта синтетичного обліку, що поєднує ознаки грошових коштів і цифрових активів. Практична значущість полягає в розробці пропозицій щодо документального оформлення, ведення аналітичного реєстру е-грошей та формування внутрішніх регламентів контролю з урахуванням специфіки міжнародних платформ (PayPal, Wise, Revolut, тощо). Окрему увагу приділено інтеграції цифрових інструментів контролю (audit trail, автоматизоване звіряння транзакцій, електронна верифікація) у процес управління зовнішньоекономічними розрахунками.

Для агрохолдингів рекомендовано запровадження внутрішньої політики з обліку електронних грошових засобів у міжнародній діяльності з урахуванням оновленої структури рахунків, формування контрольних процедур у розрізі етапів операційного циклу, а також створення централізованого електронного реєстру платіжних подій. Бухгалтерським службам доцільно адаптувати облікову політику до нових об'єктів цифрової форми грошей та забезпечити щомісячну переоцінку залишків за курсом НБУ. Розробникам бухгалтерських програм і ERP-систем

запропоновано інтегрувати функціонал для автоматизованого імпорту та обліку транзакцій з електронних платіжних платформ, а також модулі електронного контролю з можливістю формування звітів у реальному часі.

Таким чином, запропоновані методичні підходи сприятимуть підвищенню достовірності облікової інформації, зниженню валютних і правових ризиків, а також забезпеченню прозорості міжнародних фінансових операцій в умовах цифровізації аграрного бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Кошіль А., Мельянкova Л. Електронні гроші: сучасні підходи та виклики обліку. *Сталий розвиток економіки*. 2024. № 2 (49). С. 168–173. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-26>
2. Мінц О. Ю. Сідельов П. А. Моделювання грошових потоків в електронних платіжних системах у режимі реального часу. *Економічний простір*. 2022. № 178. С. 83–88. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/178-14>
3. Стовпова А. С. Удосконалення обліку електронних грошей на основі використання нового рахунку 32 «Електронні гроші». *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 6. URL: <http://www.investplan.com.ua/?op=1&z=7378&i=5>
4. Ксьонжик І. В., Мацьків Г. В., Райтер Н. І. Електронна комерція суб'єктів агробізнесу: обліковий аспект. *Трансформаційні зміни національної економіки в умовах євроінтеграції*: зб. тез VII всеукр. наук.-практ. конф. / за заг. ред. Линдюка А. О., Гаврилюк І. І. Дубляни, 2023. С. 102–104. URL: <https://repository.lnau.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1136/Тези%20МЕВ%20маркетинг%202023.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=102> (дата звернення: 01.05.2025).
5. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Наказ Міністерства фінансів України №291 від 30.11.1999. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 01.05.2025).
6. Про платіжні послуги : Закон України від 01.07.2021 р. №1591-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (дата звернення: 01.05.2025).
7. Положення про електронні гроші в Україні: постанова Національного банку України від 10.11.2021 р. № 137. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0137500-21#Text>
8. Directive 2009/110/EC on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions. *European Parliament* : website. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32009L0110> (дата звернення: 01.05.2025).
9. Achieving Effective Internal Control over Sustainability Reporting. IFAC & COSO : website. 2023. URL: <https://www.ifac.org> (дата звернення: 01.05.2025).
10. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. №996 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 01.05.2025).
11. IAS 7 Statement of Cash Flows. *IFRS Foundation* : website. 2023. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-7-statement-of-cash-flows/> (дата звернення: 01.05.2025).
12. Про затвердження положення про здійснення валютного нагляду : Постанова Національного банку України від 02.01.2019 р. №5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005500-19#Text> (дата звернення: 01.05.2025).

References:

1. Koshil', A., & Mel'iankova, L. (2024). Elektronni hroshi: suchasni pidkhody ta vyklyky obliku [Electronic money: modern approaches and accounting challenges]. *Stalyi rozvytok ekonomiky – Sustainable Economic Development*, 2(49), 168–173. DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2024-49-26> (in Ukrainian)
2. Mints, O. Yu., & Sidelev, P. A. (2022). Modeliuvannya hroshovykh potokiv v elektronnykh platizhnykh systemakh u rezhymi real'noho chasu [Modeling of cash flows in electronic payment systems in real-time mode]. *Ekonomichnyi prostor – Economic Space*, 178, 83–88. DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/178-14> (in Ukrainian)
3. Stovpova, A. S. (2021). Udoshkonalennia obliku elektronnykh hroshei na osnovi vykorystannia novoho rakhunku 32 “Elektronni hroshi” [Improvement of electronic money accounting based on the use of new account 32 “Electronic Money”]. *Investitsii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience*, 6. Available at: <http://investplan.com.ua/?op=1&z=7378&i=5> (in Ukrainian)
4. Ks'onzhuk, I. V., Mats'kiv, H. V., & Raiter, N. I. (2023). Elektronna komertsiiia sub'iektiv ahrobiznesu: oblikovy aspekt [E-commerce of agribusiness entities: accounting aspect]. *Transformatsiini zminy natsional'noi ekonomiky v umovakh yevrointehratsii – Transformational Changes in the National Economy in the Context of European Integration: Conference Proceedings*, 102–104. Available at: <https://repository.lnau.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1136/Тези%20МЕВ%20маркетинг%202023.pdf?sequence=1&isAllowed=y#page=102> (in Ukrainian)
5. Instrukttsiia pro zastosuvannia Planu rakhunkiv bukhgalters'koho obliku aktyviv, kapitalu, zoboviazan' i hospodars'kykh operatsii pidpriemstv i orhanizatsii [Instruction on the application of the chart of accounts for accounting of assets, capital, liabilities, and economic operations of enterprises and organizations]. (1999). *Minsfin Ukrainy – Ministry of Finance of Ukraine* : website. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (in Ukrainian)

6. Pro platizhni posluhy: Zakon Ukrainy vid 01.07.2021 r. №1591-IX [On payment services: Law of Ukraine dated 01.07.2021 No.1591-IX]. (2021). *Verkhovna Rada Ukrainy – Parliament of Ukraine* : website. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1591-20#Text> (in Ukrainian)
7. Polozhennia pro elektronni hroshi v Ukraini: Postanova Natsional'noho banku Ukrainy vid 10.11.2021 r. №137 [Regulation on electronic money in Ukraine: Resolution of the National Bank of Ukraine dated 10.11.2021 No.137]. (2021). *Natsional'nyi bank Ukrainy – National Bank of Ukraine* : website. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0137500-21#Text> (in Ukrainian)
8. Directive 2009/110/EC on the taking up, pursuit and prudential supervision of the business of electronic money institutions. (2009). *European Parliament* : website. Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32009L0110>
9. Achieving Effective Internal Control over Sustainability Reporting. (2023). *IFAC & COSO* : website. Available at: <https://www.ifac.org>
10. Pro bukhhal'ters'kyi oblik i finansovu zvitnist' v Ukraini: Zakon Ukrainy vid 16.07.1999 r. №996 [On accounting and financial reporting in Ukraine: Law of Ukraine dated 16.07.1999 No.996]. (1999). *Verkhovna Rada Ukrainy – Parliament of Ukraine* : website. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (in Ukrainian)
11. IAS 7 Statement of Cash Flows. (2023). *IFRS Foundation* : website. Available at: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ias-7-statement-of-cash-flows/>
12. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro zdiisnennia valiutnoho nahliadu: Postanova Natsional'noho banku Ukrainy vid 02.01.2019 r. №5 [On approval of the regulation on currency supervision: Resolution of the National Bank of Ukraine dated 02.01.2019 No.5]. (2019). *Natsional'nyi bank Ukrainy – National Bank of Ukraine* : website. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0005500-19#Text> (in Ukrainian)

FEATURES OF ACCOUNTING AND CONTROL OF INTERNATIONAL SETTLEMENT OF AGRICULTURAL HOLDINGS USING ELECTRONIC MONEY

Summary. The article explores the theoretical, methodological, and applied aspects of organizing accounting and internal control of international settlements in agroholdings through the use of electronic money instruments. It demonstrates that the active use of e-money in the foreign economic activities of agricultural enterprises entails new risks and necessitates the transformation of traditional accounting procedures, adaptation of synthetic accounts, improvement of documentation systems, and enhancement of internal financial control. Based on a regulatory and analytical review and a systematic generalization of accounting practices, the study substantiates the need to recognize electronic money as an independent object of accounting and proposes the creation of new subaccounts. Particular attention is paid to internal control issues, including insufficient regulation, lack of standardization in internal verification procedures for e-money, and the absence of integration between enterprise accounting systems and international payment platforms. The article proposes a model of three-level control (preliminary, current, and subsequent) and introduces the use of electronic transaction registers and access control cards for digital wallets. It is emphasized that the comprehensive digitalization of settlement processes in the agricultural sector involves the integration of ERP systems with accounting control modules for cross-border e-payments, enabling the implementation of a continuous control mechanism (CCM) and improving the transparency of international financial operations. The article generalizes the concept of synthetic accounting of electronic money in agroholdings as a separate type of digital asset. The authors develop methodological approaches to accounting and control of e-money within the system of foreign economic activity. The study concludes with recommendations for agricultural enterprises, accounting departments, and software developers regarding the modernization of accounting policies, implementation of new accounts, automation of e-money operations, and the strengthening of control mechanisms in a digital environment.

Keywords: agroholding, international settlements, electronic money, e-money, accounting, currency operations, control, digitalization, payment platforms.